

NTO

NORSK TEATER- OG ORKESTERFORENING

KUNSTNERMELDING

INNSPILL

Deres ref.: 18/4963-32

Vår ref.: 19/65/ST

Dato: 05.02.2019

Vi viser til Kulturdepartementets brev av 30. november 2018 og takker for invitasjonen til å bidra med innspill til den kommende kunstnermeldingen.

Norsk teater- og orkesterforening (NTO) er en interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innenfor musikk og scenekunst.

Foreningen representerer en omfattende infrastruktur av forskjelligartede virksomheter. Våre 46 medlemmer består av offentlig finansierte produserende og programmerende teatre, scener, orkestre, musikkensembler og kor. I 2017 hadde disse et samlet besøkstall på over 2,6 millioner og sto for tilsammen 15 000 forestillinger, konserter og formidlingsarrangement, med et samlet bruttobudsjett på ca. 3,7 milliarder kroner.

NTOs innspill til kunstnermeldingen er vedlagt.

Vennlig hilsen

Norsk teater- og orkesterforening

Hans Antonsen
styreleder

Morten Gjelten
direktør

Overordnede perspektiver 3

God institusjonsøkonomi er god kunstnerøkonomi 4

Institusjonenes lønnskostander til frilansere og fast ansatte kunstnere 4

Nasjonal infrastruktur og kunstneres arbeidsvilkår 4

Tilknytningsformer og fleksibilitet 5

Samproduksjon og programmeringsøkonomi 6

Kunstnerøkonomiske konsekvenser av ABE-reformen 8

Refleksjonsrommet og mottakersiden 8

Estetiske og humanistiske fag i skolen 8

Humaniora som universitetsfag 9

Det offentlige ordskiftet og kunstkritikken 9

Rekruttering og talentutvikling 10

Styrket kvalitet i hele utdanningsløpet 10

Talentutviklingsprogram, samarbeid og praksisplasser 11

Mangfold 11

Stipender og stimuleringsordninger 12

Utdanningspolitikk som underbygger kunstpolitikken kvalitetsmål 12

Uttrykksmangfold fordrer flere kvalitets- og profesjonalitetsforståelser 12

Kvalitetsvariasjoner og udekkede behov 12

Entreprenørskap 13

Press på tilskuddsordningene og institusjonene 13

Spissede kvalitetskriterier i kulturfondet 13

Utdanningspolitisk ansvar 14

Skuespiller- og danseralliansen 14

Internasjonalisering 15

Digital distribusjon og formidling 16

Kunnskapsbasert politikkutforming 16

NTOs medlemmer 18

OVERORDNEDE PERSPEKTIVER

Vi viser til Meld. St. 8 (2018–2019) *Kulturens kraft — Kulturpolitikk for framtida* hvor kulturpolitikken forankres i Grunnlovens § 100 og statens ansvar for å sikre en åpen og opplyst offentlig samtale.

Kunst- og kulturinstitusjonene defineres med dette som en sentral del av samfunnets infrastruktur for fri ytring som staten er forpliktet til å sikre og legge til rette for. I samsvar med infrastrukturkravet befestes kunstens *frihet* og institusjonenes *uavhengighet* fra politiske myndigheter. *Prinsippet om en armlengdes avstand* fremheves og foreslås lovfestet, og *kvalitet* er formulert fremst blant de nye kulturpolitiske målene som er foreslått i meldingen.

Dette er grunnleggende kulturpolitiske verdier og prinsipper som vi forutsetter at departementet vil legge til grunn også for kunstmeldingen. I tråd med dette forventer vi et bredt kunstpolitiske perspektiv i meldingen som har kunsten og publikum for øye med ytringsmangfold og kvalitet som overordnede mål.

Disse prinsippene stemmer også godt overens med kunstnerøkonomiutredningen *Kunstens autonomi og kunstens økonomi* fra 2015. Likevel er det en bemerkelsesverdig mangel ved denne utredningen at den i så stor grad overser den betydningen som den nasjonale infrastrukturen av profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjoner har for kunstnerøkonomien og kunstneres arbeidsvilkår.

Helt uten belegg konstrueres det endatil en motsetning mellom institusjonsøkonomi og kunstnerøkonomi som på ingen måte er gyldig i musikk- og scenekunstbransjen. Tvert imot er institusjonenes rammevilkår avgjørende for å sikre og skape arbeidsplasser for frilansere så vel som fast ansatte kunstnere.

Vi viser til NTOs uttalelse om kunstnerøkonomiutredningen, men også til kunstnerorganisasjonenes kritikk av den alvorlige bristen i utredningen, og legger til grunn at sammenhengene mellom institusjonsøkonomi og kunstnerøkonomi vil bli grundig belyst i den kommende kunstmeldingen.

Det handler om institusjonene som de viktigste arbeidsgiverne for kunstnerne innenfor musikk- og scenekunstmrådet – frilansere så vel som fast ansatte – og om den betydningen institusjonene spiller for individuelle kunstnere, frie grupper, kompanier, ensembler og prosjekter som samprodusenter og formidlere. Men det handler også om institusjonene som vitaliserende faglige kompetansemiljø for det stedlige kulturlivet og den betydningen det har for å skape kunstneriske arbeidsplasser.

Likeså legger vi til grunn at regjeringen er opptatt av en godt koordinert kunst- og kunnskapspolitikk, og at relevante skole- utdannings- og forskningspolitiske spørsmål vil bli utredet i meldingen. Vi etterlyser en kunnskapspolitikk som i større grad bygger oppunder kunstpolitiske mål – både med tanke på mottakersiden i kunsten, kunstnerisk utvikling, rekruttering og talentutvikling, men også med tanke på de kunstpolitiske utfordringene som følger av et tiltakende arbeidskraftoverskudd særlig av utdannede skuespillere.

Alt dette blir nærmere utdypet i avsnittene nedenfor.

GOD INSTITUSJONSØKONOMI ER GOD KUNSTNERØKONOMI

INSTITUSJONENES LØNSKOSTANDER TIL FRILANSERE OG FAST ANSATTE KUNSTNERE

Musikk- og scenekunstinstitusjonenes er arbeidsintensive virksomheter hvor økonomien i all hovedsak er knyttet direkte til kunstnerisk produksjon. Over 80 pst av de samlede lønnskostnadene går til funksjoner som inngår direkte i og er helt nødvendige for den kunstneriske produksjonen.

Fordeling av lønnskostnader* i NTOs medlemsvirksomheter** 2016

Kunstnerisk produksjon (kunstnerisk, teaterteknisk, plan/produksjon)	80,1 %
Kommunikasjon	7,2 %
Administrasjon	9,3 %
Drift	3,4 %

*Inkluderer lønn, honorar og vederlag

**Omfatter de produserende virksomhetene som lønner kunstnere direkte.

Etterspørselen etter kunstnerisk arbeidskraft og arbeidsvilkårene for kunstnerne påvirkes således i høy grad av institusjonenes økonomiske rammer. Det betyr at god institusjonsøkonomi er avgjørende for å sikre og skape arbeidsplasser for frilansere så vel som fast ansatte kunstnere.

I 2016 ble det samlet kanalisert om lag 1,07 milliarder kroner til kunstnere i form av lønn, honorar og vederlag fra NTO-virksomhetene, hvorav 44 pst. til frilanskunstnere/kunstnere ansatt på tidsavgrenset engasjement. I tillegg kommer betydelige pensjonskostnader som er vanskelig å tallfeste.

NTO-virksomhetenes lønnskostnader* til kunstnere** 2016:

Fast ansatte	598,3 millioner NOK 56 %
Midlertidig ansatte/frilansere	472,2 millioner NOK 44 %
Totalt	1,07 milliarder NOK

* Dette omfatter lønn (inkl. arbeidsgiveravgift og feriepengar), honorar til enkeltkunstnere og kompanier, samt vederlag. I tillegg kommer betydelige pensjonskostnader.

**«Kunstnere» omfatter her en rekke ulike kunstnergrupper – herunder skuespillere, musikere, sangere, dansere, instruktører, koreografer, scenografer, kostymedesignere, lysdesignere, lyddesignere, videodesignere, komponister, dirigenter, dramatikere, forfattere, oversettere og dramaturger.

***Omfatter lønn til kunstnere engasjert for enkeltproduksjoner og på åremål, honorar til enkeltkunstnere og kompanier, samt vederlag.

NASJONAL INFRASTRUKTUR OG KUNSTNERNES ARBEIDSVILKÅR

Med direkte statlige investeringer er det gjennom tiår bygget opp et landsdekkende nettverk av profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjoner som bidrar til å nå målet om et likeverdig kulturtilbud av høy kvalitet til et størst mulig og mest mulig sammensatt publikum.

Dette nettverket av selvstendige, forskjelligartede institusjoner med en kunstnerisk ledelse på åremål representerer desentralisert kunstfaglig beslutningsmyndig, ytringsmangfold og lokal produksjon.

Samtidig sikrer denne infrastrukturen kontinuitet i arbeidsmulighetene for kunstnerne også utenom hovedstadsregionen. Institusjonene bidrar til dette både direkte som arbeidsgivere for kunstnerne og som samarbeidspartnere for frittstående kunstnere, kompanier og ensembler, men også som vitaliserende faglige kompetansemiljø for det stedlige kulturlivet.

Gjennom utbredt samarbeid og deling av kompetanse og ressurser med selvstendige kompanier og ensembler, festivaler, amatørvirksomhet, kulturskoler, universiteter og høyskoler osv. spiller institusjonene en betydelig rolle for det stedlige kulturlivet også utover egen virksomhet og bidrar derigjennom til å generere ytterligere kunstneriske arbeidsplasser.

For en dokumentasjon og utdypning av dette mangfoldet av samarbeidsformer og de tilhørende komplekse ressurs- og pengestrømmene viser vi til rapporten [Kartlegging av samarbeid, ressurs- og kompetansedeling innenfor musikk- og scenekunstmrådet](#) (Gunnar Thon Lossius/gtl Management i samarbeid med Proba samfunnsanalyse, 2018).

Rapporten består av to undersøkelser basert på eksempelstudier. Den første tar for seg *institusjonene som produserende og formidlende*. Denne beskriver institusjonenes betydning for de frittstående kompanienes/ensemblenes *vilkår* for produksjon og formidling og det gjensidige utbyttet partene har av å samarbeide. Den andre beskriver institusjonenes rolle som *faglige kompetansemiljøer* for andre virksomheter og den betydningen institusjonene har for det stedlige kulturlivet utover egen virksomhet.

TILKNYTNINGSFORMER OG FLEKSIBILITET

Med mer samarbeid og utveksling beveger kunstnerne seg i større grad mellom institusjoner, frittstående kompanier/ensembler og prosjekter i et differensiert arbeidsmarked. I dag er det en betydelig vekselvirkning mellom institusjoner med faste ensembler slik som DNO&B, symfoniorkestrene og de største teaterinstitusjonene på den enes siden og mindre ensembler/kompanier uten fast ansatte på den andre siden.

Særlig på musikkområdet er det slik at mange av musikerne i de prosjektorganiserte ensemblene har sin faste inntekt i et orkester. Den Norske Opera & Ballett og symfoniorkestrenes faste musikerressurser er på denne måten en del av eksistensgrunnet for mange av de profesjonelle frittstående ensemblene.

De fastlønnende institusjonene tilbyr trygghet og forutsigbarhet gjennom fast ansettelse og samtidig muligheten til å arbeide i mer spissede prosjekter. I tillegg oppnår musikere som veksler mellom institusjon og prosjekt en større totalinntekt.

Også for institusjonen kan en slik vekselvirksomhet være verdifull ved at det kan bidra til ferdighetsutvikling og inspirasjon som utøveren tar med tilbake til sin faste arbeidsplass. Likevel er det utfordrende for hovedarbeidsgiver å bære kostnadene og løse problemene med å finne erstattere for sine ansatte når de i perioder arbeider for andre virksomheter. Likeså er det hovedarbeidsgiver som må løse sykefravær og arbeidsmiljøutfordringer når musikerne blir overarbeidet.

For å sikre at ressurs- og kompetansedeling – om det er kunstnerisk, teknisk eller administrativ – ikke går utover institusjonenes kjernevirksomhet og kvalitet må institusjonenes rammevilkår opprettholdes og ikke svekkes. Samtidig må bransjen selv finne frem til gode samarbeidsmodeller.

Vi viser også til Arbeidsgiverforeningen Spekters anmodning om at det vurderes om arbeidsmiljøloven er godt nok tilpasset den fleksibiliteten i tilsettingsformer for kunstnere som man trenger for å nå kunstnere og institusjonenes kvalitetsmål. Spørsmålet er altså om dagens lovgivning i tilstrekkelig grad veier behovet for kunstnerisk fleksibilitet opp mot behovet for arbeidstakeres trygghet.

SAMPRODUKSJON OG PROGRAMMERINGSØKONOMI

Slik det er formulert i kulturmeldingen, er det et mål at den kunsten som blir skapt når et større publikum. I følge meldingen skal det legges til rette for økt visning «blant anna gjennom å gjere ein strategisk gjennomgang av scenekunstheltet.» Vi vil komme nærmere inn på dette i innspill til den varslede scenekunststrategien, men legger til grunn at målet om økt visning også er relevant i et kunstnerøkonomisk perspektiv.

Også i evalueringen av tilskuddsordningen for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper vises det til behovet for å sikre en bedre balanse mellom produksjon og formidling. For å nå dette målet tas det til orde for å styrke programmerings- og formidlingsleddet.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene utgjør en betydelig del av infrastrukturen rundt de frittstående kompaniene og ensemblene. De programmerende teatrene – Black Box teater, BIT Teatergarasjen, Teaterhuset Avant Garden og Dansens Hus – er de viktigste co-produsentene og formidlerne av kompanienes forestillinger, sammen med Norsk Scenekunstbruk som den største landsdekkende formidleren av forestillinger til barn og unge.

Gjennom utbredt samarbeid og ressursdeling også mellom de produserende institusjonene og selvstendige kompanier, ensembler og enkeltkunstnere, spiller institusjonsøkonomien samlet en stadig viktigere rolle for produksjons- og formidlingsvilkårene innenfor hele musikk- og scenekunstområdet. For noen av de mindre institusjonene, som for eksempel Teater Innlandet og Brageteatret, er produksjonssamarbeid med andre profesjonelle aktører en uttalt strategi for den ordinære virksomheten, men slikt samarbeid er også nokså hyppig ved de større teaterinstitusjonene.

Samarbeidet finner sted i ulike former som er eksemplifisert i den nevnte kartleggingen. I mange tilfeller tar kompaniet også samarbeidsproduksjonen videre ut på turné etter endt spilleperiode ved institusjonen. På denne måten får forestillingen et langt liv og når et større publikum i Norge og noen ganger også i utlandet, og det genereres større inntekter til de involverte kunstnerne.

De programmerende teatrene

De senere årene har de tre programmerende teatrene – Black Box teater, BIT Teatergarasjen og Teaterhuset Avant Garden blitt betimelig styrket. En fortsatt styrking av disse teatrene er blant de viktigste virkemiddelene både for å sikre kvalitet i tilbudet og bidra til at den kunsten som blir produsert vises flere ganger og når et større publikum. Dette gir også mer arbeid og større inntekter til kunstnerne.

For å sikre at kvalitet, og ikke økonomi, er det avgjørende utvelgelseskriteriet ved de programmerende teatrene, er det viktig at disse teatrene får rammevilkår som gjør det mulig å programmere uten at kunstnerne må betale leie for å vise sine forestillinger. Styrket økonomi vil også sette de programmerende teatrene i stand til å bidra enda sterkere til initiering og finansiering av prosjekter for turnering i inn- og utland gjennom co-produksjon. Dette vil føre til en mer differensiert økonomi der nye prosjekter finansieres i et spleiselag mellom flere aktører.

Scenekunstbruket

Likeledes vil en styrking av Scenekunstbruket føre direkte til en styrking av produksjonsmidler som fordeles uavhengig av Kulturrådet gjennom tilskuddsordningen SPENN, men også til økt etterspørsel og kjøp av kompanienes forestillinger gjennom insentivordningen. Økte midler vil også gjøre det mulig å imøtekomme etterspørselen av produksjoner som kan vises i kulturhus og andre arenaer i tillegg til formidlingen innenfor Den kulturelle skolesekken.

Musikkbruket

Vi viser til eget notat fra Scenekunstbruket og Creo med forslag om å etablere Musikkbruket etter samme modell som Scenekunstbruket. Slik det er nærmere beskrevet i notatet vil etableringen av Musikkbruket sørge for at det unge publikummet vil få kvalitetsvurderte musikkproduksjoner med mangfold i uttrykk, og at arrangører og kunstnere får forenklet byråkrati, mer trygghet i arbeidet og forutsigbare arbeidsvilkår.

NTO støtter opp om en etablering av Musikkbruket med henvisning til den betydningen Scenekunstbruket i dag har for kvalitetssikring og formidling av forestillinger innenfor DKS. Foreningen er opptatt av at Musikkbruket vil bygge på verdifull erfaringsbasert kunnskap og en allerede velfungerende ordning som er utviklet organisk over tid og i takt med DKS. Samtidig vil et system for vurderinger av musikkproduksjoner utenfor Kulturtanken som etat være i tråd med armlengdesprinsippet og bidra til spredt beslutningsmyndighet.

Kulturhusene

Mens det i evalueringen av basisfinansieringen pekes på en positiv utvikling i samarbeidet mellom institusjonene og de frittstående kompaniene, fremkommer det at kulturhusene derimot representerer et betydelig uutnyttet formidlingspotensial. Selv om det kulturpolitisk er satset vesentlig på slike hus de siste 15-20 årene og fasilitetene for teater i henhold til kulturhusenes egenvurdering er gode, fremkommer det at disse husene har en svært begrenset rolle i formidlingen av kompanienes forestillinger. Dette er en alvorlig brist i infrastrukturen for de frittstående kompaniene.

Nasjonalt turnénettverk for dans

Noen viktige unntak er de mer kunstnerisk ambisiøse og programmerende kulturhusene som f.eks. Bærum kulturhus og Sandnes kulturhus/RAS som også er regionale koordinatorene i det nasjonale turnénettverket for dans, Dansenett Norge, sammen med dansearena Nord. Dansens Hus er nasjonal koordinator for dette samarbeidet for å styrke forholdet mellom publikum og arrangørleddet.

Differensiert økonomi og spredt beslutningsmyndighet

Sammen med tendensen til at de produserende teatrene i økende grad også samarbeider med frittstående kompanier/kunstnere, kan en styrket programmeringsøkonomi knyttet til de programmerende teatrene, scenekunst- og musikkbruket og programmerende kulturhus både supplere Kulturrådets beslutningsmyndighet ved at flere kompetente fagmiljøer gjør selvstendige kvalitetsvurderinger.

Gjennom en slik styrking av en kunstfaglig kompetent etterspørselsside, settes flere kvalitetsforståelser i spill og ytringsmangfoldet i tilbudet til publikum styrkes. Samtidig sikrer man at den kunsten som produseres når et større publikum.

Helhetlig vurdering

Vi oppfordrer til en helhetlig vurdering av hvordan programmerings- og formidlingsøkonomien i musikk- og scenekunstbransjen kan innrettes og styrkes for å sikre økt formidling, men også spredt kunstfaglig beslutningsmyndighet og at kvalitet fremfor økonomi er et avgjørende utvalgskriterium i arrangørleddet.

Et premiss for en slik gjennomgang må være at institusjonenes rammer opprettholdes og styrkes slik at de, i tillegg til å opprettholde egenproduksjonen, også har en potensiell programmeringsøkonomi. Videre må det tas utgangspunkt i virksomheter og ordninger som vi vet fungerer, og som har bidratt til den positive utviklingen vi har sett innenfor musikk- og scenekunstbransjen de siste tiårene.

KUNSTNERØKONOMISKE KONSEKVENSER AV ABE-REFORMEN

Det faktum at regjeringen de siste fire årene gjennom avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE-reformen) ikke fullt ut har kompensert for lønns- og prisvekst, betyr at musikk- og scenekunstinstitusjonenes rammevilkår er svekket betydelig. Akkumulert utgjør denne underkompensasjon i perioden 2015 - 2019 en samlet reduksjon i tilskuddet på nærmere 70 millioner kroner for NTOs medlemsvirksomheter. I tillegg kommer økningen i lavmomsen fra 8 til 12 pst. siden 2016. Dette innebærer betydelige merutgifter, særlig for de turnerende virksomhetene, blant annet knyttet til persontransport og overnatting.

Når institusjonenes økonomi i all hovedsak er knyttet til kunstnerisk produksjon, rammes kjernevirksomheten og dermed kunstnernes arbeidsmuligheter direkte av ABE-reformen.

Vi vet allerede at musikerstillinger holdes vakante, og at musikere kompenseres med fritid i stedet for med økonomi ved avvik på arbeidstids- og turnebestemmelser. Vi erfarer at teatre avvikler faste skuespillerstillinger og setter opp en større andel monologer eller forestillinger med færre skuespillere enn manus tilsier. Vi vet også at levende musikere hyppigere erstattes av innspilt musikk, at verdifulle samarbeidsprosjekter avvikles og at turnerende virksomheter må gå ned i antall spillesteder slik at tilbudet i distriktene reduseres.

For Scenekunstbruket fører kuttene direkte til redusert arrangørstøtte, og dermed færre oppdrag for kunstnerne og svekket formidling av scenekunst til barn og unge i hele landet. Dette til tross for voksende etterspørsel i Den kulturelle skolesekken og fra lokale/regionale arrangører.

Dette er bare noen eksempler på hvordan nødvendige innsparingstiltak går direkte utover kunstnernes arbeidsvilkår og tilbudet til publikum. I tillegg svekkes institusjonenes vilkår for samarbeid og muligheter for å opprettholde den samme vitaliserende funksjonen for det øvrige kulturlivet fordi de ikke lenger har de samme ressursene å dele, med de ringvirkningene det igjen får for kunstneriske arbeidsplasser også i andre virksomheter.

I regjeringsplattformen tas det til orde for å videreføre ABE-reformen, men det skal samtidig vurderes «hvordan den kan målrettes bedre for å oppnå målene om avbyråkratisering og effektivisering». I lys av dette ber vi om en vurdering av hvorvidt reformen virker etter hensikten på musikk- og scenekunstmrådet.

Vi mener det bør undersøkes hvordan reformen påvirker musikk- og scenekunstinstitusjonenes vilkår for et kontinuerlig arbeid med å finne frem til langsiktige strategier for mest mulig effektiv ressursutnyttelse.

I tillegg mener vi det er behov for å fremskaffe systematisk kunnskap om hvordan reformen påvirker institusjonenes måloppnåelse og produksjons- og formidlingsvilkår, men også hvordan den virker inn på regjeringens uttalte mål om å skape arbeidsplasser og bedre kunstnerøkonomien.

REFLEKSJONSROMMET OG MOTTAKERSIDEN

En kunstnermelding må også omfatte strategier for å styrke mottakersiden og kunnskaps- og refleksjonsrommet rundt kunsten. Dette er viktig for den kunstneriske utviklingen, men også for at den kunsten som produseres skal nå bredt ut til et fortolkningskompetent og interessert publikum. Strategiene må utvikles gjennom en godt koordinert kunst-, kunnskaps- og mediepolitikk.

ESTETISKE OG HUMANISTISKE FAG I SKOLEN

Noe av det viktigste vi kan gjøre for å sikre felles referanserammer og like muligheter for å ta del i den ytringskulturen som ligger til grunn for et opplyst og velfungerende demokrati, er å styrke

fortolkningskompetansen i samfunnet. Dette må begynne i skolen som en unik fellesarena. Kunnskap om og fortolkning av kunst- og kulturuttrykk må derfor gjøres til en essensiell del av allmenndannelsen.

Likevel nedprioriteres de estetiske og humanistiske fagene, og den pågående fagfornyelsen vekker bekymring for at historie- og kulturdelen reduseres i andre fag. Dette skjer til tross for intensjonen om å gi skolens brede dannelsesoppdrag en tydeligere plass i skolehverdagen (jf. Meld. St. 28 (2015–2016)).

NTO har store forventninger til Kunnskapsdepartementets kommende strategi for å styrke de praktiske og estetiske fagene. Vi legger til grunn at strategien omfatter konkrete tiltak for rekruttering av kvalifiserte lærere til de praktisk-estetiske fagene, slik Stortinget har bedt om, men også at den ser på sammenhengene mellom estetiske fag, humaniora og kulturdelen i andre fag.

Vi minner også om kulturskolens rolle, og betydningen av at dette tilbudet er tilgjengelig på tvers av sosiale og kulturelle skillelinjer i befolkningen.

Videre etterlyser vi en gjennomgang av ansvarsdelingen mellom kunstinstusjonene og skolen. Mange musikk- og scenekunstinstusjoner setter i dag store ressurser inn på formidlingsprogram overfor barn og unge både i og utenfor Den kulturelle skolesekken, delvis for å kompensere for skolens sviktende satsning.

En ganske gjennomgående mangelfull kunstfaglig kompetanse i skolen representerer imidlertid en betydelig utfordring for institusjonenes formidlingsarbeid. Det må derfor legges til grunn at kunstinstusjonenes samarbeid med skolen – i og utenfor Den kulturelle skolesekken – skal supplere og på ingen måte erstatte kunst- og kulturfagopplæringen i skolen.

Vi legger til grunn at alle disse problemstillingene vil bli grundig behandlet i den varslede barne- og ungdomskulturmeldingen.

HUMANIORA SOM UNIVERSITETSFAG

Samtidig er små, men viktige humaniorafag, truet som universitetsfag. At det finnes vitale akademiske miljøer er essensielt for den faglige utviklingen i bransjen, men også for kunstforståelsen i samfunnet som sentrale leverandører av begreper, teorier og perspektiver til det offentlige ordskiftet om kunsten.

Det er derfor gledelig at Kunnskapsdepartementet har nedsatt et ekspertutvalg som skal undersøke situasjonen for små og utsatte humaniorafag og vurdere opprettelsen av en særfinansieringsordning som skal sikre at nasjonale behov blir ivaretatt.

Vi legger til grunn at Kulturdepartementet som et «humanioras hjemmedepartement» vil være en aktiv pådriver for at man finner frem til strukturer og ordninger som sikrer produksjon og formidling av kunnskap som ikke så lett kan telles og måles, og som dermed ikke gir uttelling innenfor dagens målstyring i skolen eller lønner seg innenfor det resultatbaserte finansieringssystemet i høyere utdanning og forskning.

DET OFFENTLIGE ORDSKIFTET OG KUNSTKRITIKKEN

Parallelt ser vi at det offentlige ordskiftet og refleksjonen om kunsten svekkes gjennom en marginalisering av den kvalifiserte og kunnskapsbaserte kulturjournalistikken og kunstkritikken i mediene. I kulturmeldingen er kritikken knapt omtalt, og vi finner ingen forslag til virkemidler for å styrke kritikken og det offentlige ordskiftet om kunsten. Etter vårt syn bør det være en integrert del av kunstpolitikken å styrke det seriøse, offentlige ordskiftet og refleksjonen rundt kunstens innhold og kvalitet. Dette er av avgjørende betydning både for den faglige diskusjonen og refleksjonen rundt kunsten, men også for å synliggjøre kunsten og øke interessen og kunstforståelsen for et bredere publikum.

For å sikre ytringsmangfold og kvalitet i kritikken er det et behov for å styrke både den langsomme, dyptgående og analyserende kritikken i tidsskriftene og den mer umiddelbare og aktuelle kritikken i de allmenne og brede mediene.

Vi mener dette best kan gjøres gjennom et felles løft i samarbeid mellom bransjen, mediernes kulturredaksjoner, kritikerne, myndighetene og gjerne allmenntilgjengelige stiftelser som Fritt Ord som allerede satser på kritikk og kvalitetsjournalistikk. I et slikt samarbeid må selvsagt kritikernes og den redaksjonelle uavhengigheten sikres.

NTOs bransjefellesskap bidrar i dag til at kritikere som er medlem av Heddajuryen får dekket reiseutgifter til å se forestillinger i hele landet. Heddajuryen gjør et svært omfattende arbeid, og gjennom sesongen 2017-2018 så og vurderte juryen hele 200 norske produksjoner. Vi erfarer at dette er et viktig bidrag til kritikken som, utover selve juryeringen, genererer flere anmeldelser av forestillinger også utenom hovedstadsregionen.

NTO bidro i 2018 også med reisestipender til [Norsk Shakespearetidsskrift](#). Stipendene skal bidra til å dekke reisekostnader i forbindelse med tidsskriftets anmeldelser av produksjoner ved de norske scenekunstinstitusjonene utenfor Oslo, og fordeles etter redaksjonelle vurderinger gjort av tidsskriftets redaktør.

Videre er foreningen medeier i og bidragsyter til nettavisen [Scenekunst.no](#) sammen med Danse- og teatersentrum, Norsk Skuespillerforbund, Norske Dansekunstnere og Film- og teaterteknisk forening. I tillegg samarbeider vi med Norsk kritikerlag og Festspillene i Bergen om Årets kritikk, et reisestipend tildelt årets beste kritiske tekst eller radiomanus om utøvende kunstuttrykk.

Vi ønsker å styrke denne typen samarbeid fremover, og vil samtidig ta til orde for at det etableres en uavhengig reisestøtteordning for kritikere innenfor musikken og scenekunsten. Musikk og teater er øyeblikkets kunst som skjer foran et publikum, og innenfor disse kunstformene er det et spesielt behov for at kritikeren er til stede der og da når forestillingen eller konserten finner sted. Relativt små investeringer på dette området kan gi store utslag sammen med flere arbeidsstipend for kritikere.

NTO vil særlig understreke den betydningen kunsttidsskrifter, som for eksempel Norsk Shakespearetidsskrift, har for kvalifisert kritikk og et informert ordskifte om kunsten. Rapporten

Kulturtidsskriftene. En analyse av kulturtidsskriftene i Norge (2017) viser at den økonomiske tilstanden til kulturtidsskriftene i Norge er svært krevende. Vi ser frem til at denne rapporten kan bidra til kunnskapsgrunnlaget for et løft som kan sikre vilkårene for stabil drift av de beste kunsttidsskriftene.

I tillegg til en videreføring av pressestøtten, bør det også vurderes å innføre en ny tilskuddsordning for samfunns viktig journalistikk slik Mediemangfoldsutvalget har foreslått, og vi vil understreke betydningen av at NRK har forutsigbare økonomiske rammer som gjør det mulig å ivareta rollen som kulturformidler.

REKRUTTERING OG TALENTUTVIKLING

STYRKET KVALITET I HELE UTDANNINGSLØPET

Også i et rekrutteringsperspektiv er det viktig å styrke de estetiske fagenes plass og kvalitet i hele utdanningsløpet. Særlig innenfor musikkfaget, hvor talentutviklingen må begynne i tidlig alder, er det behov for å styrke kvaliteten og koordineringen av arbeidet med talentutvikling i grunnopplæring og i kulturskolene, for slik å sikre tilfanget av kvalifiserte søkere til høyere utdanning av internasjonalt konkurransedyktige musikere i Norge.

TALENTUVIKLINGSPROGRAM, SAMARBEID OG PRAKSISPLASSER

Institusjonene er de viktigste talentfabrikkene innenfor musikken og scenekunsten. Som en del av arbeidet med å sikre kvalitet i utdanningen må det derfor legges til rette for et godt samspill mellom utdanningsinstitusjonene og musikk- og scenekunstinstitusjonene som også omfatter praksisplasser for studenter som en del av undervisningsopplegget. Dette er noe alle parter i bransjen er opptatt av, og det arbeides med å finne frem til gode avtaler som ivaretar ulike hensyn – herunder både studentenes behov for praksis som en del av den faglige utviklingen og profesjonelle kunstneres arbeidsmuligheter i et trangt marked.

Det er også viktig at det legges til rette for institusjonenes egne talentutviklingsprogram. Noen eksempler på slike initiativ er Nasjonalballetten Ung ved Den Norske Opera & Ballett, Mentorprogrammet for unge musikere ved Nordnorsk Opera og Symfoniorkester og Bergen Filharmoniske Ungdomsorkester (BFUng) i samarbeid med universitetsmiljøene i Bergen og Stavanger og Barratt Due.

Symfoniorkestrene og Det Norske Solistkor deltar også i Dirigentløftet som er en langsiktig satsing for å styrke karrieremulighetene for Norges dirigenter. Dirigentløftet er initiert og driftet av Sparebankstiftelsen DNB og Talent Norge som har mobilisert til et samarbeid mellom det frivillige musikkliv, kulturskoler, høyere utdanningsinstitusjoner, amatørensemble og profesjonelle ensemble og orkestre.

Seks symfoniorkestre deltar også i KUPP – et utviklingsprogram for lovende unge komponister. Satsingen er et ledd i markeringen av Norsk Komponistforenings 100-årsjubileum og i 2018 og er et samarbeid mellom Komponistforeningen, Music Norway, Ultima Oslo Contemporary Music Festival og nyMusikk. Hver av komponistene i KUPP komponerer et bestillingsverk til et av orkestrene. De følges opp av en mentor og blir tatt med til de viktigste arenaene for klassisk musikk i inn- og utland.

Alle de nevnte eksemplene er realisert med delfinansiering fra Talent Norge og private samarbeidspartnere. Slike private midler er et kjærkomment supplement til den offentlige finansieringen, men representerer samtidig en sårbar uforutsigbarhet.

Det kan derfor være verdt å undersøke nærmere om en bedre koordinert utdannings- og kunstpolitikk, som bygger sterkere opp under kvalitetsmålet, kunne frigjort større midler til talentutvikling i eksisterende strukturer og i samarbeid mellom skoler, kulturskoler, høyere utdanningsinstitusjoner og profesjonelle kunstneriske virksomheter (jf. avsnittet nedenfor om arbeidskraftoverskudd).

MANGFOLD

Ikke minst må et langsiktig arbeid for å sikre en mer mangfoldig rekruttering av talenter begynne i skolen hvor holdninger til og kunnskap om kunsten dannes på tvers av sosiale og kulturelle skillelinjer.

Når kulturmeldingen trekker frem kulturelt mangfold som et særskilt satsingsområde, er det underlig at ikke grunnskolen, kulturskolen og høyere utdanningsinstitusjoner er nærmere omtalt som viktige premissleverandører for musikk- og scenekunstinstitusjonenes mangfolds- og rekrutteringsarbeid.

For at institusjonene skal kunne lykkes i sine strategier for å fremme kulturelt mangfold og bredere representasjon må det også finnes et mangfold i underskogen av talenter å rekruttere fra.

Det Norske Teatret opprettet i 2012 Det multinorske – en treårig utdanning, i samarbeid med Nord Universitet, for skuespillere med familiebakgrunn utenfor Europa. Dette er bare ett eksempel på at institusjonene tar egne initiativ for å få fortløpende utviklingen.

Det hviler likevel et betydelig ansvar på utdanningssiden, og vi legger til grunn at utfordringer knyttet til mangfoldig rekruttering ikke bare vil bli behandlet i kunstnermeldingen, men også i den kommende barne- og ungdomsmeldingen.

STIPENDER OG STIMULERINGSORDNINGER

Vi vil også understreke betydningen av tilskuddsordninger for enkeltkunstnere slik som Statens kunstnerstipend. I kulturmeldingen er det varslet en gjennomgang av hvordan statlige tiltak fungerer for dagens kunstnerpraksis og hvordan de kan gjøres enklere og lettere tilgjengelig. Vi legger til grunn at betydningen av stipendordninger og forholdet mellom stipender og prosjekttilskudd vil gjennomgå også med tanke på den kunstneriske utviklingen i musikken og scenekunsten.

Stipendordninger er også viktig for å stimulere utviklingen av bl.a. ny dramatikk og musikk. Teatrene og orkestrene spiller i tillegg en viktig rolle for denne utviklingen, ikke minst ved å bidra til at nye verk blir oppført og møter et publikum. Tilstrekkelige rammetilskudd er en forutsetning for at institusjonene skal kunne ta den risikoen det ofte innebærer å satse på samtidskunst. I tillegg kommer særskilte stimuleringsordninger som kan styrke institusjonens mulighetsrom. På musikkområdet er bestillingsverksordningen under Kulturfondet en viktig ordning i så måte.

Vi viser også til den rollen Dramatikkens hus har for utviklingen av ny dramatikk bl.a. gjennom tildeling av økonomiske midler og kunstneriske ressurser til skriveprosesser, dramaturgstøtte, tilgang til verksteder og visningsrom og gjennom et eget husdramatikerprogram. Gjennom disse ordningene fungerer Dramatikkens hus som en utviklingsarena og prøverom hvor dramatikere får mulighet til å utforske tekstene sine sammen med blant andre regissører og skuespillere. Det legges særlig vekt på et tett samarbeid med teatrene og fri grupper for å nå målet om at flest mulig av utviklingsresultatene ferdigstilles, produseres og programmeres.

Like fullt er det viktig at rammevilkår og pengestrømmer sikrer at de teatrene som ønsker det kan ivareta et selvstendig ansvar for å arbeide langsiktig og kontinuerlig med utvikling av ny norsk dramatikk.

UTDANNINGSPOLITIKK SOM UNDERBYGGER KUNSTPOLITIKKENS KVALITETSMÅL

UTTRYKSMANGFOLD FORDRER FLERE KVALITETS- OG PROFESJONALITETSFORSTÅELSER

Det norske scenekunstlandskapet er i dag preget av en gledelig vekst, herunder voksende rekruttering særlig til skuespilleryrket. Den sterke veksten i antall kunstnere skyldes i hovedsak at det i løpet av kort tid er opprettet flere offentlige og private, akkrediterte utdanninger som imøtekommer etterspørselen fra studentene, kombinert med en tilrettelegging for at flere studenter skal kunne velge utdannelsesstilbud i utlandet med lån fra statens lånekasse.

De siste 15 årene er antallet medlemmer i Norsk skuespillerforbund omtrent doblet og andelen frilansere har økt kraftig, uten at det har vært en tilsvarende vekst i arbeidsmarkedet. I 2018 telte forbundet rundt 1500 medlemmer, hvorav i overkant av 70 pst. er frilansere.

Et visst overskudd av arbeidskraft er positivt for utviklingen i bransjen, og med et mer differensiert arbeidsmarked og et bredere uttrykksmangfold er det også behov for flere kompetanser forankret i ulike kvalitets- og profesjonalitetsforståelser.

KVALITETSVARIASJONER OG UDEKKEDE BEHOV

Samtidig fører veksten i tilgjengelige utdanningstilbud – i Norge og utlandet – til en større variasjon i kvaliteten i studietilbudene. Vi erfarer også at parallelt med arbeidskraftoverskuddet innenfor noen profesjoner som skuespilleryrket, finnes det udekkede behov innenfor andre scenekunstprofesjoner som for eksempel regi og til dels scenografi.

ENTREPRENØRSKAP

I kjølvannet av at stadig flere utdannes til arbeidsledighet eller forsøker å etablere egne virksomheter som et resultat av arbeidskraftoverskuddet, har entreprenørskap kommet inn i kunstpolitikken som et fyndord. Et av Kulturdepartementets spørsmål i innspillinvitasjonen er da også hvordan entreprenørskapskompetansen kan styrkes.

Vi er enige i det i mange tilfeller kan det være nyttig for kunstnere og kunststudenter å få bedre innsikt i hvordan man oppretter og driver egen virksomhet. Det er selvsagt også positivt at det i deler av kunstfeltet er mulig å drive selv bærende forretningsdrift, og vi er enige i at det bør utvikles næringspolitiske virkemidler som bidra til å utløse potensialet for økonomisk vekst i disse delene av kunstfeltet.

Likevel stiller vi oss spørrende til i hvilken grad styrket entreprenørskapskompetanse kan bidra til å løse de problemene som følger av arbeidskraftoverskuddet. Etter vårt syn kan overføringen av dette begrepet til kunstbransjer som ikke har forretningsvirksomhet eller økonomisk vekst som mål snarere sees som et symptom på arbeidskraftoverskuddet enn som en løsning på ressursknappheten.

Dette er spørsmål som også bør tas med i betraktningen når kunstpolitiske midler i økende grad kanalisere til tilskuddsordninger med mer næringspolitiske mål om styrket inntjening samtidig med at den allerede eksisterende infrastrukturen svekkes, jf. for eksempel overføringer fra kulturbudsjettet til Næringsdepartementets underliggende organ Innovasjon Norge, etableringen av Kreativt Norge og andre næringsrettede tilskuddsordninger i Kulturrådet.

PRESS PÅ TILSKUDDSORDNINGENE OG INSTITUSJONENE

Et tiltakende arbeidskraftoverskudd fører til at stadig flere utdannes til et kunstneryrke og dermed identifiserer seg som kunstner, selv om de ikke nødvendigvis i noen utstrakt grad er aktive utøvere av yrket. Denne kategorien telles likevel med i kunstnerøkonomiundersøkelsene og beregningene av gjennomsnittslønninger som blir lagt til grunn for politikkuformingene.

Vi viser til [NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014](#) hvor Enger-utvalget understreker at kunstpolitikken må ta utgangspunkt i erkjennelsen av at kun et fåtall av dem som ønsker en karriere som kunstner lykkes i å nå dette målet.

I dette perspektivet vil vi understreke at forventninger om deltagelse ikke må føre til at rettferdighetskrav går på bekostning av kvalitetskrav. Da kan det lett oppstå et forvirret press, ikke bare på knappe kunstpolitiske tilskuddsordninger, men også på institusjonene som viktige arbeidsplasser for kunstnerne.

SPISSEDE KVALITETSKRITERIER I KULTURFONDET

Vi støtter også Enger-utvalget i at det er viktig å spisse kvalitetskriteriene i forvaltningen av kulturfondsmidler. Sammen med en styrking av avsetningene til musikk og scenekunst, er vi enige i at fondsmidlene bør konsentreres om færre søkere fremfor at fremtidige økninger brukes til å innvilge stadig flere søknader. På denne måten vil det kunne gis romsligere tildelinger og bedre vilkår for de prosjektene som tilfredsstillt kvalitetskravene, samtidig som gjennomtrekket og gjengangere av søkere som ikke har forutsetninger for en kunstnerkarriere blir redusert. Prosjekter bør også utrustes med budsjetter som kan sikre de involverte rimelig gode arbeidsvilkår og en lønn på nivå med tariffen.

Vi vil særlig understreke betydningen av tilskuddsordningen for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper. Ordningen har som formål å styrke scenekunstkompaniers kunstneriske virksomhet ved å gi økonomisk forutsigbarhet og dermed gjøre det mulig å planlegge produksjon og formidling over tid. Den siste evalueringen av ordningen konkluderer med at ordningen fungerer godt etter hensikten og har utviklet norsk scenekunst i en positiv retning (jf. [Basis og overbygning. Evaluering av tilskuddsordningen for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper, 2018](#))

Samtidig foreslås det noen justeringer i ordning. Blant annet tas det til orde for at hovedregelen om maksimalt tolv års finansiering under ordningen bør fjernes. Vi er enig i at det bør finnes frem til bedre løsninger enn en slik tidsavgrensning for å skape dynamikk i ordningen. Det sterkeste prinsippet bør snarere være fireårs-perspektivet og det fremste kriteriet kvalitet.

Vi legger til grunn at en nærmere vurdering av tilskuddsordninger på scenekunstheltet vil bli gjort i den varslede scenekunststrategien og kommer tilbake med mer utdypende innspill til denne.

UTDANNINGSPOLITISK ANSVAR

De utfordringene som følger av arbeidskraftoverskuddet kan likevel ikke løses gjennom kunstpolitikken alene. Vi registrerer at det i kunstnerøkonomiutredningen slås fast at det offentlige verken kan eller bør regulere den store økningen i kunstnerpopulasjonene.

Like fullt mener vi at det er et utdanningspolitisk ansvar å sikre at vi har en politikk også på dette område som bygger opp under kunstpolitiske mål og sikrer en hensiktsmessig bruk av offentlige midler.

Sammen med en kunnskapspolitisk tilrettelegging for private utdannelser og utdanning i utlandet, er det paradoksalt nok det samme finansieringssystemet som setter humaniora under press som bidrar til arbeidskraftoverskuddet, enn så lenge det er studiepoengproduksjon som gir størst økonomisk uttelling.

I dagens uoversiktlige utdanningssituasjon mener vi det er behov for å fremskaffe mer systematisk kunnskap om forholdet mellom utdanningstilbudene og kvantitative og kvalitative kunstfaglige kompetansebehov i arbeidsmarkedene. Dette er viktig både med tanke på måloppnåelsen i kunstpolitikken og den samlede offentlige ressursbruken for å nå disse målene, men også med tanke på å bevisstgjøre potensielle søkere til kunstutdanningene om fremtidige arbeidsmuligheter og begrensninger i arbeidsmarkedene.

Slik kunnskap bør etter vårt syn også inngå i grunnlaget for en gjennomgang av utdanningspolitiske virkemidler som stimulerer og regulerer opprettelsen av nye utdanninger og studenters valg av utdannelse i utlandet.

SKUESPILLER- OG DANSERALLIANSEN

I kulturmeldingen tas det til orde for å «forenkle og styrkje rammevilkåra og dei sosiale rettane til sjølvstendig næringsdrivande kunstnarar».

Musikk- og scenekunstinstitusjonene samarbeider med kunstnere i ulike tilknytningsformer – både som arbeidstakere og oppdragstakere, og både i faste ansettelsesforhold og i lengre eller kortere tidsavgrensede engasjement. Som profesjonelle arbeidsgivere tilbyr institusjonene kunstnerne trygghet i form av tariffbestemte lønninger, pensjonsrettigheter og regulert arbeidstid mm.

For å sikre nødvendig fleksibilitet og profesjonalitet er det samtidig viktig at det finnes ordninger som bidrar til trygge rammevilkår og kompetanseutvikling for den voksende andelen frilanskunstnere også mellom ansettelser og oppdrag.

Vi vil særlig fremheve betydningen av Skuespiller- og danseralliansen (SKUDA) som skal tilrettelegge for bærekraftige kunstneriske karrierer for dansere og skuespillere. Skuespiller- og danseralliansen tilrettelegger for eksternt sysselsetting og sikrer de danserne og skuespillerne som er ansatt i SKUDA kontinuitet i karrieren og kompetanseutvikling, stabile inntektsforhold og opptjening av sosiale rettigheter mellom eksterne tilsetningsforhold og oppdrag.

På denne måten bidrar SKUDA til å bedre skuespillere og danseres arbeidsvilkår og imøtekommer samtidig arbeidsgivers behov for fleksible ansettelser og krav til kompetent arbeidskraft.

Vi støtter en videre utvikling av SKUDA, og vil samtidig understreke at en slik ordning er helt avhengig av at det eksisterer oppdragsgivere med gode nok økonomiske rammer til å engasjere kunstnerne. Det betyr at en videre styrking av alliansen nødvendigvis må følges opp med en styrking av institusjonenes rammer.

Musikerallianse

NTO er kjent med at Creo arbeider for etableringen av en Musikerallianse etter modell av Skuespiller- og danseralliansen (SKUDA). Basert på gode erfaringer med SKUDA, mener vi det kan være verdt å utrede nærmere om det er tilsvarende behov for en musikerallianse. SKUDAs organisering og kompetansebyggende virksomhet er imidlertid skreddersydd for og spisset mot scenekunstbransjen. Betydelige strukturforskjeller mellom musikk- og scenekunstbransjen tilsier at det er viktig å opprettholde en avgrenset allianse for skuespillere og dansere og utrede behovene for en egen musikerallianse fremfor en utvidelse av den eksisterende Skuespiller- og danseralliansen.

INTERNASJONALISERING

NTO er glad for at det i Kulturmeldingen varsles en internasjonal strategi for kulturpolitikken som skal utarbeides sammen med Utenriksdepartementet. Vi har over tid etterlyst at Kulturdepartementet kommer sterkere på banen, og at det utformes en *kunstpolitikk* for internasjonalisering som er godt koordinert med Utenriksdepartementet og utenriksstasjonenes arbeid.

Det er viktig for den kunstneriske utviklingen, men i et kunstnerøkonomisk perspektiv også for å utvide markedene for kunsten.

Mens det innenfor andre områder og for andre virksomheter finnes særskilte tilskuddsordninger for å fremme internasjonalisering, er slike ordninger fraværende for musikk- og scenekunstinstitusjonene. En kartlegging av NTO-medlemmenes internasjonale ambisjoner og virksomhet viser at disse institusjonene ikke har mulighet til å realisere sine ambisjoner på dette området innenfor rammetilskuddet.

Flere av musikk- og scenekunstinstitusjonen satser bevisst mot internasjonale markeder. De har gode kontaktnett, profilerer allerede norsk musikk og scenekunst på fremstående internasjonale arenaer, og høster betydelig oppmerksomhet og anerkjennelse gjennom stor publikumsinteresse, internasjonale priser og rosende anmeldelser.

Institusjonenes økonomiske og administrative ressurser er imidlertid for små til å imøtekomme den internasjonale etterspørselen og attraktive forespørsler må ofte avvises.

Svekkede rammer for musikk- og scenekunstinstitusjonene, kombinert med sviktende kultursatsing over Utenriksdepartementets budsjett, illustrerer et påfallende misforhold mellom politiske mål og virkemidler.

Vi ser frem til en grundig gjennomgang av mål, ansvarsdeling, organisering og virkemidler for å fremme internasjonalisering, som munner ut i strategier som også treffer musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Det må også gjøres en vurdering av hvordan forslaget om å overføre mer ansvar fra stat til fylkeskommune vil påvirke institusjonenes vilkår for internasjonalisering.

NTO kommer tilbake med et grundigere innspill til Kulturdepartementets varslede internasjonale strategi.

DIGITAL DISTRIBUTJON OG FORMIDLING

I kulturmeldingen legges det betydelig vekt på de mulighetene den digitale teknologien gir for styrket distribusjon og formidling. Også på musikk- og scenekunstmrådet gir teknologien nye muligheter både for virksomhetenes videreutvikling av formidlingsarbeidet og for digitale overføringer av utvalgte konserter og forestillinger på nettet, til kinoer, storskjermer og andre digitale medier.

Gjennom digital distribusjon er det mulig å nå et større publikum uavhengig av geografisk plassering, samt et publikum som av ulike grunner ikke har forutsetninger for å komme til teatret eller konsertsalen. Teknologien representerer også særskilte muligheter for å styrke institusjonenes formidlingsarbeid overfor barn og unge og dialogen med skolen.

Meldingen bærer likevel preg av en ensidig begeistring for digitalisering uten mer dyptgående refleksjoner over betydningen av den levende kunsten som skapes i sanntid og i møte med et publikum. Denne kunsten kan aldri erstattes av en strømmet forestilling/konsert. Dette medfører betydelige kunstneriske og opphavsrettslige utfordringer særlig innenfor scenekunsten.

Tendenser til at slike sosiale møteplasser som den levende musikk- og scenekunsten representer blir mer ettertraktet i en tid hvor digitale medier blir styrende for store deler av samspillet mellom mennesker, bekreftes av musikk- og scenekunstinstitusjonenes publikumsoppslutning som er jevnt høy til tross for veksten i konkurrerende tilbud.

Ny tilskuddsordning

Vi registrerer at det tas sikte på å etablere en ny tilskuddsordning forvaltet av Kulturrådet rettet mot etablerte kulturinstitusjoner og prosjekter som tester «nye metoder og modeller med vekt på digital formidling».

NTO har tidligere tatt til orde for at det etableres en særskilt tilskuddsordning for digital distribusjon og formidling innenfor musikk og scenekunst, med intensjon om å stimulere institusjonenes eget forsøks- og utviklingsarbeid som kan komme hele feltet til gode gjennom erfarings- og kompetanseutveksling.

Noen av virksomhetene har igangsatt pilotprosjekter knyttet til digital distribusjon og formidling og er i ferd med å bygge opp nødvendig kompetanse. Musikk- og scenekunstinstitusjonene mangler likevel økonomi innenfor rammen til fullt ut å utnytte det formidlings- og distribusjonspotensialet som ligger i den digitale teknologien.

Vi vil imidlertid advare mot en overdreven tro på inntekspotensialet ved strømming målt opp mot betydelige kostnader både til investeringer i teknologisk utstyr og produksjon og til løsninger på opphavsrettsproblematikk. Det ligger heller ingen effektiviseringsgevinst i digital distribusjon dersom det går på bekostning av de levende kunstmøtene og dermed underminerer kunstinstitusjonenes kjernevirksomhet.

NTO legger til grunn at den nærmere innretningen av ordningen vil utvikles i nær dialog med bransjen og tilpasses institusjonenes reelle behov.

KUNNSKAPSBASERT POLITIKKUTFORMING

NTO har ved flere anledninger tatt til orde for en mer kunnskapsbasert politikkutforming og et bedre informert ordskifte. Det er viktig at også kunstnerpolitikken bygger på et godt og etterrettelig kunnskapsgrunnlag.

Vi registrerer at Kulturdepartementet har nedsatt et eksternt utvalg som skal gi råd om modell og metode for periodiske kunstnerundersøkelser.

Den forrige utredningen om kunstnerøkonomi, og den tilhørende inntektsundersøkelsen, viser at Kulturdepartementet som oppdragsgiver må sikre tilstrekkelige rammer for utredningsarbeid. Det er sådd tvil om inntektsundersøkelsens representativitet med en svarprosent på under 10 pst av bruttoutvalget og manglende ressurser til analyser av utvalgsskjevheter.

Vi mener også at fremtidige kunstnerundersøkelser bør ta arbeidskraftoverskuddet med i betraktningen i definisjoner og kategoriseringer av kunstnerne. Når den stadig voksende andelen av de som utdannes til kunstneryrket men i liten grad er aktive utøvere av yrket telles med i undersøkelsene, påvirker det beregningene av gjennomsnittslønninger og derigjennom hvilke forventninger og krav som blir lagt til grunn for politikktutforming.

Kunstnerøkonomiutredningen illustrerer også behovet for å fremskaffe mer kunnskap om samspillet mellom ulike tilskuddsordninger og mellom institusjonsøkonomi og kunstnerøkonomi gjennom grundigere analyser av ressurs- og pengestrømmene i musikk- og scenekunstbransjen. Disse komplekse, horisontale ressurs- og pengestrømmene lar seg vanskelig tallfeste og er lite påaktet i økonomiske analyser av sektoren. Kartleggingen av samarbeid, ressurs- og kompetansedeling innenfor musikk- og scenekunstmrådet, som NTO har fått utført, er ment som et bidrag til mer systematisk kunnskap på dette området og kan tjene som et utgangspunkt for videre studier.

Det er også viktig å styrke kunnskapen om sammenhenger mellom kunsten og skole-, utdannings- og forskningsfeltet som et grunnlag for en mer koordinert kunst- og kunnskapspolitikk, jf. avsnittene ovenfor om refleksjonsrommet og mottakersiden, rekruttering og talentutvikling og arbeidskraftoverskudd.

NTO har ved flere anledninger tatt til orde for et sterkere innslag av humaniora i kultursektorforskningen, og vi har påpekt at solide humanistiske og estetiske fagmiljøer ved universitetene er essensielt for å sikre grunnleggende forskning som også er kultursektorrelevant.

Ikke minst er de humanistiske og estetiske fagene viktige bidragsyttere til en reflektert begrepsutvikling som grunnlag for politikktutforming. Vi oppfordrer til en språklig bevissthet som sikrer at Kulturdepartementet ikke beveger seg bort fra sitt kjerneansvar for kunsten gjennom for mange låneord fra næringsliv og virksomheter som har forretningsdrift og økonomisk vekst som mål.

NTOS MEDLEMMER

Scenekunstinstitusjoner

Akershus Teater
 Bergen Nasjonale Opera
 BIT Teatergarasjen
 Black Box teater
 Brageteatret
 Carte Blanche
 Dansens Hus
 Den Nationale Scene
 Det Norske Teatret
 Det samiske nasjonalteatret Beaivvás
 Dramatikkens hus
 Haugesund Teater
 Hordaland Teater
 Hålogaland Teater
 Nationaltheatret
 Nordland Teater
 Norsk scenekunstbruk
 Oslo Nye Teater
 Riksteatret
 Rogaland Teater
 Sogn og Fjordane Teater

 Teaterhuset Avant Garden

 Teater Ibsen
 Teater Innlandet
 Teater Manu
 Teatret Vårt
 Trøndelag Teater
 Turnéteatret i Trøndelag
 Årjelhsaemien Teatere
 Østfold kulturutvikling
 Skuespiller- og danseralliansen
 Kloden
 Vega scene

Musikk institusjoner

Barokkanerne – Norwegian Baroque Ensemble
 BIT20 Ensemble
 Det Norske Blåseensemble
 Det Norske Kammerorkester
 Det Norske Solistkor
 Edvard Grieg Kor
 Riksscenen
 Stavanger Symfoniorkester
 Musikkelskapet Harmonien

Musikk og scenekunst

Den Norske Opera & Ballett
 Kilden Teater- og Konserthus
 Arktisk Filharmoni
 Trondheim Symfoniorkester & Opera